

Woensdag 28 maart 2018

TivoliVredenburg - Hertz - 14.00 uur

QUATUOR DANIEL & LA MARCA

Marc Danel viool

Gilles Millet viool

Vlad Bogdanas altviool

Yovan Markovitch cello

Adrien La Marca altviool

Christian-Pierre La Marca cello

Johannes Brahms 1833 - 1897

Tweede Strijkkwintet in G opus 111 (1890)

Allegro non troppo, ma con brio

Adagio; Un poco allegretto

Vivace ma non troppo presto

Pauze

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski 1840 - 1893

Souvenir de Florence (1892)

Allegro con spirit

Adagio cantabile e con moto

Allegretto moderato

Allegro con brio e vivace

Brahms - Tweede Strijkkwintet

Met zevenenvijftig jaar dacht Johannes Brahms dat hij wel zo'n beetje uitged componeerd was. In die bewoordingen liet hij zich althans uit toen hij in december 1890 bij zijn uitgever Simrock terugkwam op het eerder ingeleverde manuscript van zijn Tweede Strijkkwintet opus 111. Brahms stelde een paar wijzigingen voor in het laatste deel en voegde er een passant achtteloos aan toe: 'Met dit briefje kun je afscheid nemen van mijn muziek, want het is de hoogste tijd om te stoppen.' Hoewel Brahms korte tijd later een testament opmaakte en zich had voorgenomen alleen nog maar revisies van bestaande werken op zich te nemen, liep het natuurlijk anders. Hij vatte weer moed, raakte onder de bekoring van de jonge zangeres Alice Barbi en het spel van de jonge klarinettist Richard Mühlfeld, met wie hij zelfs nog uitgebreid op tournee ging. Kortom, een tweede of derde jeugd leek zich aan te dienen. Pas zeven jaar later, nadat

er leverkanker bij hem was geconstateerd, kwam hij dan echt aan zijn laatste opusnummer toe. Hiervoor greep hij uitdrukkelijk terug op de koraalvoorspelen van zijn grote voorbeeld Johann Sebastian Bach. Van een serie koraalbewerkingen van zijn hand draagt het allerlaatste koraal de significante tekst: *Ade, Welt, ich muss Dich lassen.*

In de zomer van 1890 was er echter nog helemaal geen sprake van een grafstemming. Brahms kwam terug van een reis door Italië en had zelfs plannen voor een Vijfde Symfonie. Ook genoot hij van de zomers in een voor hem nieuwe omgeving: niet meer in Karinthië, maar in Bad Ischl in het Salzkammergut betrok hij nu een villa, in de nabijheid van zijn vriend Johann Strauss, de koning van de wals. En niet alleen de walskoning, ook de keizer resideerde hier 's zomers graag: het dorp zag elk jaar uit naar de komst van Franz-Joseph en liep uit om vrijwillig allerlei diensten voor hem te vervullen. De in Italië vervaardigde schetsen voor een Vijfde Symfonie nam Brahms hier weer ter hand; ze kwamen uiteindelijk terecht in het strijkkwintet opus 111, dat hij bezette met twee violen, twee altviol en een cello.

Uiterst zonnig, levenslustig en meeslepend zorgeloos klinkt dan ook het eerste deel: een *Allegro non troppo, ma con brio*. Het beeld van een oude man die alleen nog maar terugblijkt op zijn levensgang lijkt hier totaal niet op te gaan. Anders ligt dat in het *Adagio*: aan weinig noten heeft Brahms hier genoeg om een sfeer van bezinning op te roepen. Wellicht had muziekcriticus en Brahms-volger Eduard Hanslick vooral dit deel op het oog toen hij opmerkte: 'Brahms lijkt zich meer en meer in zichzelf terug te trekken, lijkt meer op zijn gemak in het krachtig uitdrukken van eenvoudige gevoelens en met steeds groter zelfverzekerdheid. Deze muziek is doortrokken van een intens emotioneel leven, maar dan zonder moeite, zonder overdaad en zonder kunstgrepen.'

Een echte samenspraak tussen de instrumenten biedt het begin van het derde deel met de tempo-aanduiding: *Un poco allegretto*. Heel vaag en onopvallend doortrekt een dansgevoel deze muziek, die geen moment stil wil staan. Opnieuw is het hier de bijna vanzelfsprekende zorgeloosheid die uit de muziek opstijgt en die zo weet te bekoren. Het afsluitende *Vivace ma non troppo presto* is een 'game-changer'. Hier veranderde de Brahms de 'couleur locale' drastisch: niet meer Italiaanse pergola's omrankt met druiventrossen, maar de aride Hongaarse poesta vormt hier de door Brahms geschilderde achtergrond bij deze onstuimige strijkersklanken. Het valt nauwelijks voor te stellen dat zo'n vurige ziel zijn pen wilde laten rusten, om een pijpje te gaan stoppen in de schommelstoel. Wat dan ook nog niet gebeurde.

Tsjaikovski - Souvenir de Florence

Diep tevreden toonde Pjotr Iljitsj Tsjaikovski zich over het uiteindelijke resultaat van zijn strijkkwintet dat de enigszins misleidende titel *Souvenir de Florence* meekreeg. In een brief aan zijn vertrouweling en broer Modest schreef hij: 'Wat een sextet - en wat een fuga op het eind! Het is een enorm plezier! Het is bijna pijnlijk hoe tevreden ik ben met mijzelf.'

Aan die tevredenheid ging wel het nodige vooraf. Al in oktober 1886 liet Tsjaikovski weten wel iets terug te willen doen voor het

erelidmaatschap dat hem verleend was door de Kamermuziek-sociëteit van Petersburg: een nieuw werk, speciaal opgedragen aan dit instituut. Dat het een strijksextet zou worden wist hij toen nog niet. En ook niet dat hij de aanvankelijke lusteloosheid en onzekerheid die hem becroop toen hij de eerste schetsten aan het papier toevertrouwde, uiteindelijk glorieus zou overwinnen. In juni 1887 laat hij nog via zijn dagboek weten: 'Ik pende een paar schetsen voor een strijksextet neer, maar met weinig enthousiasme... ik heb geen enkele neiging om aan het werk te gaan.' En: 'Omdat ik alleen maar vluchtig de wens voel te componeren, begin ik te vrezen dat ik mijn vermogen tot componeren aan het verliezen ben.'

Het kostte Tsjajkovski inderdaad nogal wat hoofdbrekens dit werk op papier te krijgen, en dat niet zozeer door 'gebrek aan ideeën' maar het was vooral de nieuwheid van de vorm die hem voor problemen stelde: die zes stemmen die elkaar aldoor in de weg zitten... Inderdaad noteerde de componist de eerste twee delen van het sextet tijdens een verblijf in Florence, een stad die hij lief had gekregen. Eerder had hij al herhaaldelijk gebruik mogen maken van de villa die zijn weldoenster, Nadezhda von Meck hier bezat. In de vroege zomer van 1890 was hij hier dan weer te vinden, nu voor het laatst, vervuld van zorgen om zijn opera *Pique Dame* (Schoppenvrouw). Het sextet zette hij weliswaar op in Florence, maar hij voltooide het terug in Rusland door het met een derde en een vierde deel te completeren. We weten dat hij brandde van verlangen om het te horen uitvoeren. Maar een huiselijke uitvoering in december 1891 in Petersburg stelde hem danig teleur en stante pede besloot hij het werk terug te trekken. Pas na uitgebreide revisies klonk de definitieve versie andermaal in Petersburg, maar pas een jaar later: op 6 december 1892 op de plek waarvoor het ook bedoeld was, in de Sociëteit voor Kamermuziek.

Het bruisende begin zal bij iedereen die het sextet eerder hoorde herkenning oproepen: dat is nog eens met de deur in huis vallen! Het tweede deel krijgt veel meer het karakter van een serenade onder invloed van de rustige, doorgaande pizzicatobegeleiding. Na de grote zangerigheid van het begin van dit tweede deel vallen de gestreken unisono-passages in het midden des te meer op: een serie windvlagen van toe- en afnemende kracht. Tot zover de herinnering aan Florence, want zoals gezegd: de rest ontstond in Rusland. Met een uitgecomponeed crescendo (toemenen in geluidsstrekte) klampt het derde deel niettemin aan bij dat eerder geschreven tweede deel. Maar door toedoen van bezwerende toonherhalingen, lijkt het zonnige Italië hier inderdaad ver weg, net als bij het afsluitende *Alllegro*. Na enkele minuten voorbereiding steekt in het afsluitende *Alllegro vivace*, een geweldig fugato voor zes stemmen van wal: een waar kunststuk en voor Tsjajkovski een ongebruikelijke vorm, die hij overigens door het inlassen van meeslepende, romantische episodes geheel naar zijn hand wist te zetten. Je kunt je voorstellen dat Tsjajkovski zijn bekommernissen had met deze opdracht, maar ook dat hij er in uiterste tevredenheid op terug kon zien.

Kees Arntzen

Quatuor Danel is sinds enige maanden de trotse naamgever van ons Restaurant Danel, het zegt alles over de hechte band die tussen het kwartet, TivoliVredenburg en onze bezoekers is gesmeed. Het kwartet is Ensemble in Residence, wat zich dit seizoen bijvoorbeeld vertaalde in een lang weekend waarin alle strijkkwartetten van Beethoven werden gespeeld. Komend seizoen staat er weer zo'n weekend op stapel (26-28 oktober), met dan alle vijftien strijkkwartetten van Sjostakovitsj op het programma. Hun Ensemble in Residence komt ook tot uiting in workshops, de samenwerking met amateurmusici en de coaching van jonge ensembles (niet alleen strijkkwartetten). Eerder stond Quatuor Danel in Utrecht op het podium met o.a. Ralph van Raat, Calefax, klarinettist Jörg Widmann en pianist Jean-Afflam Bavouzet. Een belangrijk element in het werk van Quatuor Danel is de wens de ervaring door te geven aan de jongere generaties, bijvoorbeeld via de Nederlandse Strijkkwartet Academie, waar de leden sinds 2015 lesgeven. Hun werkterrein wat betreft workshops, concerten en festivals is wereldwijd.

Adrien La Marca won in 2005 op zestienjarige leeftijd het (Franse) Nationaal Concours voor jonge violisten. Hij studeerde toen nog in Parijs bij Jean Sulem, gevolgd door studies en masterclasses bij Seiji Ozawa, Robert Mann, Pamela Franck, Nobuko Imai, Sadao Harada en Tatjana Masurenko in Leipzig. Sindsdien is hij een graag gezien gast op de internationale podia en festivals. In 2009 werd hij door de violist Gidon Kremer geselecteerd voor deelname aan het programma 'Chamber music connects the world', waarbij hij samenspeelde met o.a. Andras Schiff, Yuri Bashmet, Frans Helmerson en Gidon Kremer.

De Franse cellist **Christian-Pierre La Marca** studeerde bij o.a. Jean-Marie Gamard, Philippe Muller, Frans Helmerson, Steven Isserlis, aangevuld met masterclasses bij o.a. Mstislav Rostropovitsj, Heinrich Schiff, Anner Bijlsma en Gary Hoffman. In korte tijd drong hij door tot alle grote internationale concertpodia als solist bij beroemde orkesten en dirigenten. Hij bespeelt een cello van Jean-Baptiste Vuillaume (1856). De Fondation Vocation vulde dat aan met een strijkstok van Jacob Eury (1825).

Dit concert wordt opgenomen door de NTR en op maandag 2 april uitgezonden op NPO Radio 4. Ga voor meer informatie naar: www.radio4.nl/avondconcert.

ntr:

Het volgende concert in de serie Middagconcerten:
Donderdag 19 april - Hertz - 14.00 uur
Insomnio: Vijfde Symfonie Mahler in kamermuziekbezetting

Keuzeconcert: zo 29 april - Finale Dutch Classical Talent